

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Вступ до мовознавства»

Освітня програма «Середня освіта (українська мова і література)»
Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 014 Середня освіта

014.01 Українська мова і література

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри української мови.
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета і цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до мовознавства
Викладач (-і)	Професор Грещук Василь Васильович, доцент Пена Любов Іванівна
Контактний телефон викладача	0991605330, 0972168948
Е-маїл викладача	ukrinst.pu.if@gmail.com , oscar.pena@ukr.net
Формат дисципліни	очна, заочна
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС – 6 (180 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення загальнометодологічних і загальнонаукових аспектів курсу, особливостей виконання різних форм робіт. Згідно з графіком консультацій.
2. Анотація до курсу	
<p>Курс «Вступ до мовознавства» займає важливе місце в лінгвістичній підготовці майбутнього філолога. Він має пропедевтичний характер. Основні його завдання полягають у тому, щоб підготувати першокурсників до слухання спеціальних лінгвістичних дисциплін, сформувати в них наукове розуміння сутності мови як суспільного явища, що виникло, розвивається, функціонує за специфічними законами, подати їм найважливіші теоретичні відомості з мовознавчої науки, ознайомити з основними поняттями і термінами, виробити вміння самостійно давати характеристику мовному матеріалу, підготувати до наукового вивчення конкретної мови – рідної, а також іноземної (-их).</p>	
3. Мета і цілі курсу	
<p>Метою викладання дисципліни «Вступ до мовознавства» є ознайомлення студентів із основними поняттями й системою термінів лінгвістики, введення їх у проблематику науки про мову, підготовка першокурсників до систематичного поглибленого вивчення предметів мовознавчого циклу.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з'ясувати поняття мови, її функцій, природи, структури, внутрішніх законів функціонування і розвитку; – висвітлити питання діалектичної єдності мови й мислення, мови та мовлення; – ознайомити студентів із основними поняттями й термінологічною системою сучасного мовознавства; – формувати навички оперування фаховою термінологією. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Загальні компетентності (ЗК)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності. 2. Знання та розуміння предметної області й професійної діяльності вчителя. 3. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями. 4. Здатність виконувати власне дослідження на належному рівні. 5. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності. <p>Фахові компетентності (ФК)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність активно застосовувати професійно- профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів. 2. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з державної мови, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту. 3. Здатність до володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів. 4. Здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали й добирати посібники й підручники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання. 5. Здатність ефективно і компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації 	

(конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в професійній сфері.

Програмові результати навчання (ПРН)

1. Знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.
2. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.
3. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.
4. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методами їх реалізації.
5. Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

5. Організація навчання курсу						
Обсяг курсу						
Вид заняття			Загальна кількість годин			
Лекції			24 (ден.) / 12 (заочн.)			
семінарські заняття / практичні / лабораторні			36 (ден.) / 6 (заочн.)			
самостійна робота			120 (ден.) / 172 (заочн.)			
Ознаки курсу						
Семестр		Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий	
1		014.01 Середня освіта (українська мова і література)	1		нормативний	
Тематика курсу						
Тема, план		Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна Предмет та основні розділи мовознавства. Зв'язок мовознавства з іншими науковими		Лекція, самостійна робота	1, 3-5, 7	Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 0 год., 4 год. / 0 год., 0 год., 8 год.	5	Протягом семестру відповідно до розкладу занять

<p>дисциплінами. Методи проведення лінгвістичних досліджень.</p>					
<p>Тема 2. Мова, її природа та суспільні функції Суспільний характер мови, її функції. Мова і мислення. Мова і мовлення. Знаковий характер мови. Сутність мови та її функції як предмет розгляду на факультативних заняттях та в гуртковій діяльності у школі. Завдання для самостійної роботи: опрацювати працю І.Огієнка «Наука про рідномовні обов'язки».</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 4 год., 4 год. / 1 год., 1 год., 10 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 3. Система і структура мови Поняття системи та структури мови. Основні одиниці мови та їхні функції. Мовні рівні (яруси): нижчий та вищий; основні і проміжні. Розділи мовознавства. Поняття синхронії та діахронії.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 2 год., 4 год. / 1 год., 1 год., 8 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 4. Фонетика як наука про звуки мови Фізичний аспект у вивченні звуків. Акустичні властивості звуків. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків. Будова мовного апарата. Принципи класифікації звуків мови. Система голосних. Система приголосних. Лінгводидактичні основи вивчення</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>фонетики загальноосвітній школі.</p> <p>Тема 5. Фонетичне членування мовленнєвого потоку Комбінаторні та позиційні звукові зміни. Сегментні й суперсегментні одиниці мови. Склад. Теорії складу. Типи складів. Такт, енклітики і проклітики. Фраза. Наголос і його типи. Поняття про орфоепію. Інтонація та її елементи.</p> <p>Тема 6. Лінгвістичний аспект вивчення звуків. Поняття про фонему Суть лінгвістичного аспекту у вивченні звуків. Фонологія як галузь знань про фонему. Поняття фонем. Функції фонем. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Варіанти та варіації фонем. Фонологічні опозиції. Фонологічна система мови.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: фонетична і фонематична транскрипція слів і текстів (практикум).</p> <p>Тема 7. Походження та розвиток письма Звукова мова і письмо. Значення в історії суспільства. Основні етапи розвитку письма: предметне, піктографічне,</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p> <p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p> <p>1-7</p>	<p>методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 6 год. / 2 год., 0 год., 10 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 8 год. / 2 год., 2 год., 10 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 6 год. / 0 год., 0 год., 8 год.</p>	<p>5</p> <p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p> <p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
--	---	-----------------------	--	-------------------	---

<p>ідеографічне, складове і звукове. Графіка й алфавіти. Виникнення й розвиток основних алфавітів. Звук і буква. Орфографія та її принципи. Поняття про транслітерацію. Використання набутих знань у практиці навчання української мови в загальноосвітній школі.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: опрацювати відповідні розділи з книги К.Булаховського «Цікаве мовознавство».</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1, 3-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 0 год., 2 год., 6 год. / 0 год., 0 год., 12 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 8. Слово як основна номінативна одиниця мови</p> <p>Лексикологія. Розділи лексикології. Слово як основна одиниця лексичної системи. Проблема визначення слова. Ознаки слова. Поняття про лексему. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень слів в українській мові. Багатозначність слів. Омонімія. Типи омонімів. Пароніми. Фразеологічні одиниці мови. Поняття стійкості та ідіоматичності. Класифікація фразеологізмів. Джерела фразеології. Слово як предмет вивчення на уроках української мови в загальноосвітній школі.</p> <p>Тема 9. Історичні зміни словникового</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 3 год., 6 год. / 2 год., 0 год., 12 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>складу мови Поняття лексико-семантичної системи мови. Синоніми, їх типи. Антоніми. Явище енантісемії. Активна і пасивна лексика. Архаїзми й історизми. Неологізми, їх типи. Оказіоналізми.</p>					
<p>Завдання для самостійної роботи: виконання вправ, передбачених планом практичних занять.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 3 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 12 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 10. Лексикографія Лексикографія як наука про теорію і практику укладання словників. Принципи укладання слів у словниках. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників. Структура словникових статей у різних типах словників. Робота з різними типами словників на уроках української мови в загальноосвітній школі.</p>					
<p>Тема 11. Дериватологія Словотвір як учення про способи і засоби творення слів. Зв'язок словотвору з лексикологією та граматикою. Основні поняття дериватології: словотвірне значення, твірна основа,</p>	<p>Практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 0 год.,</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>словотворчий засіб, словотвірний тип і розряд, словотвірна категорія, словотвірне гніздо. Основні способи словотворення: морфологічні (афіксація, основоскладання, словоскладання, аббревіація), морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний. Словотвір у шкільному курсі української мови.</p>			2 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 10 год.		
<p>Тема 12. Поняття про морфему Предмет граматики. Розділи граматики. Морфема як найменша значеннєва одиниця мови. Типи значень морфем: речове, реляційне, дериваційне. Корені й афікси. Типи афіксів. Морфемна будова слова. Історичні зміни морфемної будови слова: опрощення, ускладнення, перерозклад, декореляція. Вивчення морфемної будови слова в загальноосвітній школі.</p>	Лекція, самостійна робота	1-7	Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 0 год., 6 год. / 0 год., 0 год., 10 год.	5	Протягом семестру відповідно до розкладу занять
<p>Завдання для самостійної роботи: виконання вправ, передбачених планом практичних занять.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	1-7	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних	5	Протягом семестру відповідно до розкладу занять
<p>Тема 13. Граматичне значення, граматична категорія, граматична форма</p>					

<p>планом практичних занять.</p> <p>Тема 15. <i>Поняття про словосполучення та речення</i> Поняття словосполучення. Типи словосполучень. Типи синтаксичних зв'язків у словосполученні. Речення як основна комунікативна одиниця мови. Типи речень. Актуальне членування речення. Спільне й відмінне у трактуванні словосполучення у вищій та загальноосвітній школах. Завдання для самостійної роботи: виконання вправ, передбачених планом практичних занять.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 12 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 16. <i>Походження і розвиток мови. Різноманітність мов світу. Класифікації мов</i> Теорії походження мови. Моногенез і полігенез. Закономірності розвитку мов. Мови міжнародного спілкування. Штучні міжнародні мови. Генеалогічна класифікація мов світу. Суть типологічної класифікації. Проблеми походження, розвитку і класифікації мов на уроках української мови, факультативних заняттях та в</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 10 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>гуртковій роботі в загальноосвітній школі.</p> <p>Контрольна робота.</p> <p>Термінологічний мінімум.</p>	<p>Практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 0 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 2 год., 12 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
	<p>Практичне заняття</p>	<p>1-7</p>	<p>0 год., 2 год., 8 год.</p>	<p>15</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
	<p>Практичне заняття</p>	<p>1-7</p>	<p>0 год., 2 год., 10 год. / 0 год., 0 год., 14 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
6. Система оцінювання курсу					
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою на основі 100-бальної системи (Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).</p>				
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Концептуально конкретне й емпірично верифіковане</p>				

	висвітлення питань.
Практичні заняття	Оцінюються за 5-бальною системою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4					50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16		
п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о		

п/о поточне оцінювання (30 б.) – коефіцієнт 6
 контрольна робота – 15 б.
 колоквиум – 5 б.
 екзамен – 50 б.
 T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів.

Методи контролю

Методи усного контролю – це бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі.

Письмовий контроль (контрольна робота, реферат) забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння навчального матеріалу, оскільки вимагає комплексу знань і вмінь студента. У письмовій роботі студентові необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язання конкретних завдань, проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, уміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, давати оцінку проблемі.

Дидактичний тест (тест досягнень) – це набір стандартизованих завдань із визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами.

Контроль набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» здійснюється двома етапами:

- на практичних заняттях та під час перевірки виконаної студентом самостійної роботи й індивідуальних завдань шляхом усного чи письмового опитування студента, а також у формі тестових самостійних робіт, розроблених до кожної теми;
- під час екзамену.

Форми контролю: усне опитування згідно із планами практичних занять, контроль самостійної роботи, тестові завдання з кожної теми, колоквиум (термінологічний мінімум).

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких фактів – реагування відповідно до Положення 1 і Положення 2.

8. Рекомендована література

1. Бевзенко С.П. Вступ до мовознавства: Короткий нарис : навчальний посібник. К.: Вища школа, 2006. 144 с.
2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища школа, 1985. 360 с.
3. Дорошенко С.І., Дудик П.С. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. К.: Вища школа, 1974. 305 с.
4. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства : підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2006. 336 с.
5. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 368 с.
6. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П.Зяблюк (та ін.). К. : Українська енциклопедія, 2007. 824 с.
7. Ющук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства : навчальний посібник. К.: Вид-во Міжнародного інституту лінгвістики і права, 1995. 303 с.

Методичне забезпечення

Конспекти лекцій

Варіанти контрольних робіт

Програмові вимоги до курсу

Варіанти завдань для самостійної роботи студентів

Електронна хрестоматія

Пена Л.І. Вступ до мовознавства. Збірник вправ і завдань. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2008. 72 с.

Пена Л.І., Дрогомирецький П.П. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 102 с.

Пена Л.І. Вступ до мовознавства: Практикум. Івано-Франківськ: Фоліант, 2017. 150 с.

Викладачі: професор Грещук В.В., доцент Пена Л.І.